

KAPITEL 6 / CHAPTER 6. CURRENT ASSETS MANAGEMENT AT RETAIL ENTERPRISES

УПРАВЛІННЯ ОБОРОТНИМИ АКТИВАМИ НА ПІДПРИЄМСТВІ РОЗДРІБНОЇ ТОРГІВЛІ

DOI: 10.30890/2709-2313.2021-04-06-056

Вступ

Сучасний розвиток економіки країни характеризується загостренням конкурентної боротьби серед суб'єктів підприємницької діяльності. Посилення конкуренції у торговельній галузі призводить до банкрутства фінансово нестійких підприємств. Найгостріше це виявляється на підприємствах роздрібної торгівлі.

У торгівлі, порівняно з іншими галузями економіки, частка оборотних активів у майні підприємств є найвищою. Від складу, розміщення, ефективності використання та структури джерел фінансування оборотних активів безпосередньо залежить фінансовий стан підприємств.

Система управління оборотними активами становить найбільшу частину операцій фінансового менеджменту. Мета управління оборотними активами полягає у формуванні необхідного підприємству обсягу і складу оборотних активів та підтриманні оптимальної структури джерел їх фінансування. Важливу роль у вирішенні цих завдань відіграє аналіз стану оборотних активів та їх оборотності. Тому з пріоритетних напрямків вирішення основних завдань політики управління оборотними активами є визначення достатнього рівня і раціональної структури поточних активів та оптимальних джерел їх фінансування, що може підвищити ефективність їх використання.

6.1. Структурний аналіз оборотних активів підприємства ТОВ «Копілка»

Розглянемо оборотні активи на прикладі мереж супермаркетів «Копілка» розташованих в Кіровоградській області. У мережі представлені продукти харчування, побутова хімія, побутові товари першої необхідності. На кінець 2019 р. мережа налічувала 29 магазинів із статутним капіталом 1 000,0 тис.грн. [1].

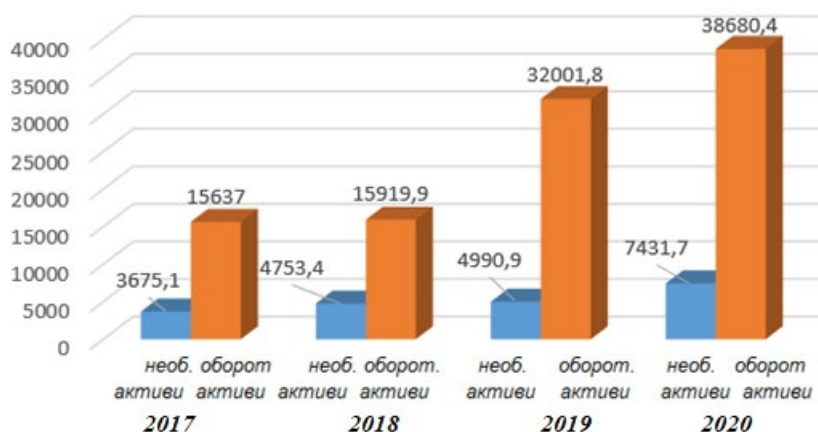

Рисунок 1 - Динаміка структури активів ТОВ «Копілка», тис. грн.

Таблиця 1

Склад і структура оборотних активів ТОВ «Копілка» за 2017-2020 рр., тис. грн.

Показники	2017 рік		2018 рік		2019 рік		2020 рік		Відхилення (+/-) 2018/2017		Відхилення (+/-) 2019/2018		Відхилення (+/-) 2020/2019	
	сума	частка, %	сума	частка, %	сума	частка, %	сума	частка, %	сума	частка, %	сума	частка, %	сума	частка, %
II. Оборотні активи														
Запаси	11438,9	73,15	11000,8	69,1	24660,7	77,06	28908,8	74,73	-438,1	-4,05	13659,9	7,96	4248,1	-2,33
у т. ч. готова продукція	11425,5	73,07	11000,8	69,1	24641,9		28838,4		-424,7	-3,97	13641,1		4196,5	
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	348,4	2,23	644	4,04	847,6	2,64	1574,2	4,07	295,6	1,81	203,6	-1,4	726,6	1,43
Інша поточна дебіторська заборгованість	3600,1	23,0	3634,8	22,83	4286,8	13,39	5184,8	13,4	34,7	-0,17	652	-9,44	898	0,01
Гроші та їх еквіваленти	240,6	1,54	632,8	3,97	2192,4	6,85	2993,3	7,73	392,2	2,39	1559,6	2,88	800,9	0,88
Витрати майбутніх періодів	9	0,06	7,5	0,05	14,3	0,044	19,3	0,049	-1,5	-0,01	6,8	-0,006	5	0,005
Усього за розділом II	15637	100	15919,9	100	32001,8	100	38680,4	100	282,9		16081,9		6678,6	

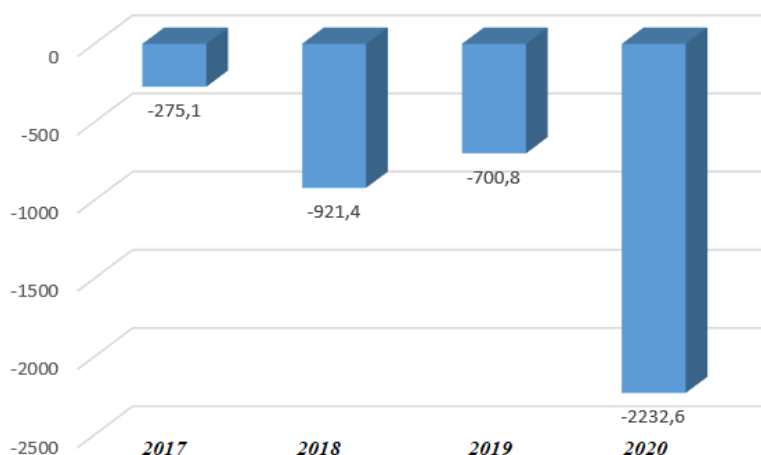

За результатами фінансової звітності [2] можна визначити динаміку структури активів торговельного підприємства (рис. 1).

Як видно з рис. 1, структура активів підприємства залишалася відносно стабільною протягом 2017-2018 рр., а у наступних двох роках вони значно підвищились. Якщо порівнювати 2017 рік з 2020 роком, то оборотні активи збільшилися майже у 2,5 рази. В цілому структуру активів можна охарактеризувати як позитивну, оскільки у ній спостерігається їх збільшення і не переважають необоротні активи на протязі періоду, що досліджується.

Дані табл. 1 свідчать, що торговельне підприємство розширювало обсяги своєї діяльності, оскільки оборотні активи збільшувалися на протязі періоду, що досліджувався. Найбільшу питому вагу в оборотних активах займали запаси - 73,0%. Також, спостерігається тенденція до зростання величини дебіторської заборгованості за товари, роботи і послуги та іншої поточної дебіторської заборгованості, яка складала в середньому 18,0% питомої ваги в оборотних активах.

За даними Звіту про фінансовий стан [2] можна визначити розмір власного оборотного капіталу та його динаміку (рис. 2).

Рисунок 2 - Власний оборотний капітал ТОВ «Копілка», тис. грн.

Від'ємне значення власного оборотного капіталу свідчить про те, що необоротні активи підприємства частково профінансовані за рахунок короткострокового капіталу. Отже торговельне підприємство порушує правила фінансування, йому загрожує неплатоспроможність і як наслідок – банкрутство.

Основними факторами, що вплинули на розмір власного оборотного капіталу є низька прибутковість підприємства у порівнянні з величиною необоротних активів на протязі досліджуваного періоду:

Чистий прибуток₂₀₁₇ = 539,4 тис. грн. < Необоротні активи₂₀₁₇ = 3675,1 тис. грн.;

Чистий прибуток₂₀₁₈ = 431,4 тис. грн. < Необоротні активи₂₀₁₈ = 4753,4 тис. грн.;

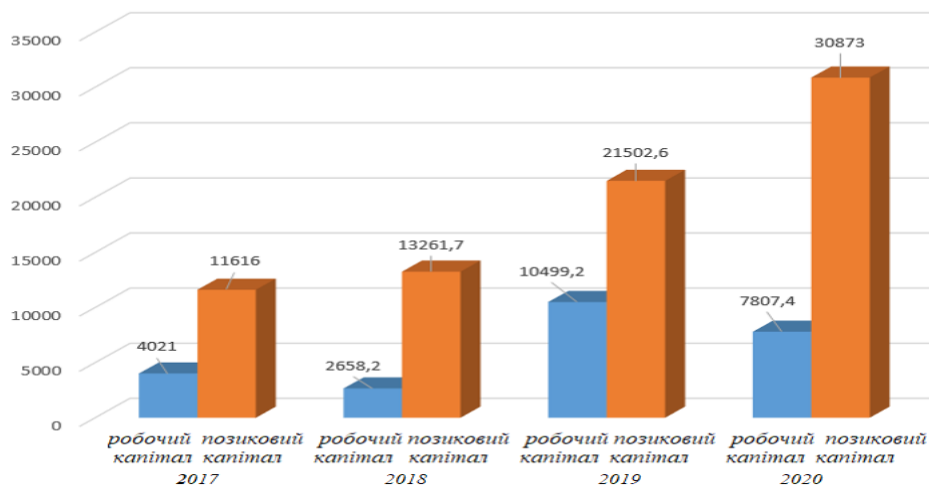
Чистий прибуток₂₀₁₉ = 571,2 тис. грн. < Необоротні активи₂₀₁₉ = 4990,9 тис. грн.;

Чистий прибуток₂₀₂₀ = 851,8 тис. грн. < Необоротні активи₂₀₂₀ = 7431,7 тис. грн.

Розглянемо робочий капітал який є частиною власного капіталу та довгострокового позикового капіталу, що спрямовувався на фінансування оборотних активів (рис. 3) [5].

Оскільки, обсяг доступного власного оборотного капіталу був негативним, тому для фінансування поточної діяльності і забезпечення безперервності операційного процесу торгівельним підприємством було залучено сторонні фінансові ресурси.

Рисунок 3 – Динаміка робочого та позикового капіталу ТОВ «Копілка», тис. грн.,

В зарубіжній практиці прийнято вважати, що величина робочого капіталу повинна перевищувати 30,0% загального обсягу оборотних активів підприємства [3], тобто оборотні активи на 70,0% мають покриватись поточними зобов'язаннями. Величина робочого та залученого капіталу ТОВ «Копілка» у загальній сумі оборотних активів наведена у табл. 2.

Таблиця 2

Джерела фінансування оборотних активів ТОВ «Копілка» за період 2017 – 2020 рр.

Показники	2017 рік		2018 рік		2019 рік		2020 рік	
	сума, тис. грн.	частка, %	сума, тис. грн.	частка, %	сума, тис. грн.	частка, %	сума, тис. грн.	частка, %
Робочий капітал	4021	25,71	2658,2	16,7	10499,2	32,8	7807,4	20,18
Позиковий капітал	11616	74,28	13261,7	83,3	21502,6	67,2	30873,0	79,82
Усього оборотних активів	15637	100	15919,9	100	32001,8	100	38680,4	100

Отже, досліджуване ТОВ «Копілка» поєднує самофінансування оборотних активів із залученням зовнішніх ресурсів, а саме за рахунок довгострокових та поточних зобов'язань, що є цілком виправданим у ринкових умовах.

Водночас частка позикового капіталу у джерелах формування оборотних активів є вкрай високою, що свідчить про істотну залежність від зовнішніх кредиторів.

6.2. Прогнозування забезпеченості оборотними активами на підприємстві роздрібної торгівлі ТОВ «Копілка»

За допомогою моделювання тенденції динамічного ряду [4] визначимо напрями динаміки для складових оборотних активів ТОВ «Копілка» та розрахуємо їх прогнозні показники.

Оскільки вибрана модель містить тільки одну пояснювальну змінну, то вона має назву парної регресії. Рівняння парної регресії відноситься до рівняння регресії першого порядку.

Лінійне рівняння тренду має вигляд (1):

$$y = bx + a \quad (1)$$

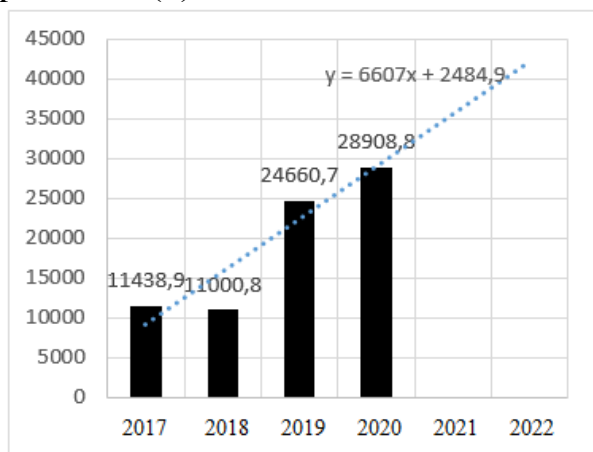
де y - (результативна ознака); x - умовна ознака часу, a - випадкова величина, що характеризує відхилення реального значення результативної ознаки від теоретичного, знайденого за рівнянням регресії.

Використовуючи аналіз трендів побудовано лінійні моделі (2)–(6):

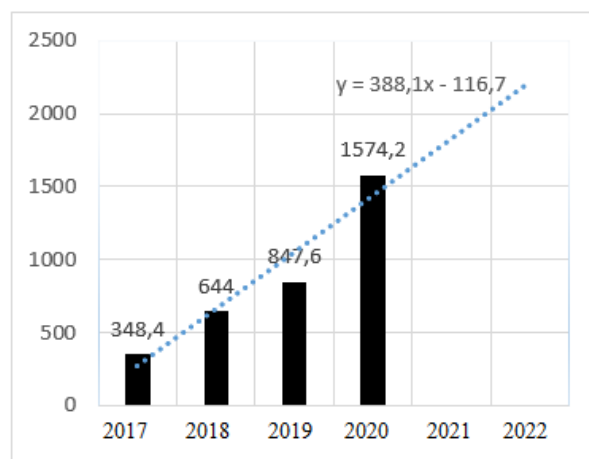
$$y = 6607x + 2484,9, R^{0.8682} \quad (2)$$

де y - запаси, $x_{2017}=1, x_{2018}=2, x_{2019}=3, x_{2020}=4, (x_{2021}=5 \text{ та } x_{2022}=6 \text{ для прогнозу})$.

На рис. 4а для *запасів* побудовано прогнозну модель шляхом застосування рівняння (2).

а) запаси

б) дебіторська заборгованість за продукцію товари, роботи, послуги

Рисунок 4 – Прогнозування розмірів оборотних активів, тис. грн.

Для *дебіторської заборгованості за продукцію товари, роботи, послуги* (y) побудовано модель (рис. 4б) шляхом застосування рівняння тренду (3):

$$y = 388,1x - 116,7, R^{0.9202} \quad (3)$$

Для *іншої поточної дебіторської заборгованості* (y) побудовано модель (рис. 5а) шляхом застосування рівняння тренду (4):

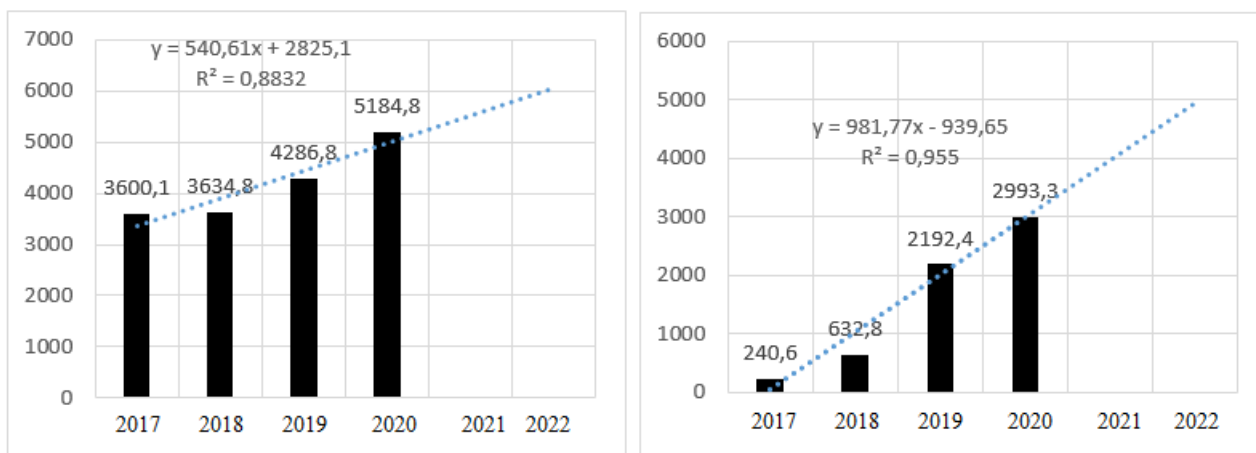
$$y = 540,61x + 2825,1, R^{0.8832} \quad (4)$$

Для *грошей та їх еквівалентів* (y) побудовано модель (рис. 5б) шляхом застосування рівняння тренду (5):

$$y = 981,77x - 939,65, R^{0.955} \quad (5)$$

Для *витрат майбутніх періодів* (y) побудовано рівняння тренду:

$$y = 3,77x + 3,1, R^{0.82} \quad (6)$$

а) інша поточна дебіторська заборгованість

б) гроші та їх еквіваленти

Рисунок 5 – Прогнозування розмірів оборотних активів

Отже, застосування технологій прогнозування дає можливість стверджувати про тенденцію до збільшення загальної вартості оборотних активів на кінець прогнозного періоду (табл. 3).

Таблиця 3

Прогнозування оборотних активів ТОВ «Копілка» на 2021-2022 рр. за допомогою методу трендового аналізу, тис. грн.

Показники	2017	2018	2019	2020	Прогноз	
					2021	2022
Запаси	11438,9	11000,8	24660,7	28908,8	35519,7	42126,66
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	348,4	644	847,6	1574,2	1823,8	2211,9
Інша поточна дебіторська заборгованість	3600,1	3634,8	4286,8	5184,8	5528,15	6609,37
Гроші та їх еквіваленти	240,6	632,8	2192,4	2993,3	3969,2	4950,97
Витрати майбутніх періодів	9	7,5	14,3	19,3	21,95	25,72
Оборотні активи	15637	15919,9	32001,8	38680,4	46862,8	55924,62

Таким чином, при збільшенні розміру оборотних активів ТОВ «Копілка», відбувається з одного боку зростання обсягів його виробництва або цін на товарно-матеріальні запаси, а з другого – зменшується швидкість обороту оборотних засобів.

6.3. Прогнозування ліквідності балансу ТОВ «Копілка»

Проаналізуємо стан ліквідності балансу підприємства. В основу аналізу було покладено порівняння активів (А1-А4), згрупованих за ступенем ліквідності з пасивами за строками погашення (П1- П4) [1,2]:

На кінець 2017 року:

$A1 = 240,6 \geq P1 = 8684,9$ тис. грн. (умова не виконується); $A2 = 3948,5 \geq P2 = 2931,1$ тис. грн., $A3 = 11447,9 \geq P3 = 4295,5$ тис. грн.; $A4 = 3675,1 \leq P4 = 3400,6$ тис. грн. (умова не виконується).

На кінець 2018 року:

$A1 = 632,8 \geq П1 = 9068,9$ тис. грн. (умова не виконується); $A2 = 4278,8 \geq П2 = 4193$ тис. грн., $A3 = 11008,3 \geq П3 = 3579,6$ тис. грн.; $A4 = 4753,4 \leq П4 = 3832$ тис. грн. (умова не виконується).

На кінець 2019 року:

$A1 = 2192,4 \geq П1 = 17532$ тис. грн. (умова не виконується); $A2 = 5134,4 \geq П2 = 3970$ тис. грн., $A3 = 24675 \geq П3 = 11200$ тис. грн.; $A4 = 4990 \leq П4 = 4290$ тис. грн. (умова не виконується).

На кінець 2020 року:

$A1 = 2993,3 \geq П1 = 25601,3$ тис. грн. (умова не виконується); $A2 = 6759 \geq П2 = 5271,7$ тис. грн., $A3 = 28928,1 \geq П3 = 10040$ тис. грн.; $A4 = 7431,7 \leq П4 = 5199,1$ тис. грн. (умова не виконується).

Незважаючи на те, що спостерігається достатність другої і третьої груп активів на покриття відносно й середньо термінових боргів, а вартість важколіквідних і неліквідних активів значно менша від суми довгострокової заборгованості й власного капіталу, умови відносної ліквідності балансу також не виконуються.

Для визначення дефіциту абсолютно ліквідних оборотних активів (A_1) (уся дебіторська заборгованість, що буде погашена за умовами договорів) побудовано модель (7):

$$y = -5589.08 x + 807.05, R^{0,9542} \quad (7)$$

Для визначення дефіциту важколіквідних активів (A_4) (необоротні активи та необоротні активи, утримувані для продажу та групи вибуття) побудовано модель (8):

$$y = -565.41 t + 381.2, R^{0,79} \quad (8)$$

З огляду на вищезазначені розрахунки, можна зробити висновок, що протягом 2017-2020 років ліквідність балансу ТОВ «Копілка» не є абсолютною. Це свідчить про недостатність активів групи A_1 (високоліквідні активи) та перевищення A_4 (активи що важко реалізуються) для покриття відповідних зобов'язань по групах $П_1$ (поточна кредиторська заборгованість, а також кредити й позики, не погашені в строк) та $П_4$ (недостатність у підприємства власних оборотних коштів). Недотримання мінімальних умов вказує про низький рівень фінансової стійкості підприємства (табл. 4).

Таблиця 4

Прогнозування дефіциту ліквідних активів ТОВ «Копілка», тис. грн.

Показник	Норматив	2017	2018	2019	2020	Прогнозування	
						2021	2022
$A_1-П_1$	>0	-6278,9	-8436,1	-15339,6	-22608	-27138.35	-32727.43
$A_4-П_4$	<0	-274,4	-921,4	-700,9	-2232,6	-2445.85	-3011.26

Дефіцит ліквідних активів вказує на те, що підприємству доцільно у найближчій перспективі здійснити заходи, спрямовані на накопичення необхідного розміру грошових коштів і їх еквівалентів або реструктурувати найбільш термінові борги.

Висновки

В даній роботі використовувався підхід до управління оборотними активами на підприємстві роздрібної торгівлі за допомогою моделювання тенденції динамічного ряду для їх складових. Прогнозування структури оборотних активів підприємства дозволило виявити недоліки в управлінні ними.

Встановлений прогноз дефіциту абсолютно ліквідних активів, доводить про неспроможність підприємства вчасно розраховуватися по короткостроковим зобов'язанням.

Надалі фінансова діяльність підприємства має бути спрямована на забезпечення систематизованого надходження й ефективного використання фінансових ресурсів, зокрема визначення оптимального співвідношення між власними та позиковими коштами; обґрунтованої потреби в оборотних коштах; пришвидшення оборотності дебіторської заборгованості та контролю за її станом; скорочення до мінімально необхідних виробничих запасів і запасів готової продукції.

Chapter 6.

1. Фінансовий скоринг ТОВ «КОПІЛКА» URL: https://youcontrol.com.ua/ru/our_possibility/express-analysis/
2. Фінансові показники ТОВ «КОПІЛКА» URL: https://youcontrol.com.ua/ru/catalog/company_details/32967633/
3. Терещенко О.О. Фінансова діяльність суб'єктів господарювання : [навч. посіб.] / Терещенко О.О. – К. : КНЕУ, 2003. – 554 с.
4. Эконометрика: Учебник/ Под ред. И.И. Елисеевой. – М: Финансы и статистика, 2002.-344 с., URL: <https://univer-nn.ru/ekonometrika/xendenciya-vovremennom-ryadu/>.
5. Кобилецький В. Р., Власні оборотні кошти / В. Р. Кобилецький // Онлайн-журнал «Financial Analysis online», URL: <https://www.finalon.com/slovník-ekonomichnikh-pokaznikov/344-vlasni-oborotni-koshxi>

Chapter 7.

1. Каюмова Л.И. Особенности применения опыта экологического налогообложения развитых стран в России. URL : <http://www.old.fa.ru/projects/mknrsa/skireports/3/>
2. Environment-Related Tax System in Japan. URL : <https://www.env.go.jp/en/policy/tax/env-tax.html>
3. Green Tax Index. URL : <https://assets.kpmg/content/dam/kpmg/pdf/2015/03/kpmg-green-tax-index-2013.pdf>
4. Яворська Н.П. Екологічне оподаткування в країнах ЄС як інструмент підвищення ефективності екологічної політики. Підприємство та інновації. 2019. Вип. 10. С. 114–120.
5. Веклич О. Урахування зарубіжного досвіду екологічного оподаткування для підвищення фіскальної ефективності справляння екологічних податків в Україні // Екологічне оподаткування: збірник наукових праць за результатами науково-практичних заходів; НДІ фінансового права. К.: Алерта, 2013. С. 128–133.
6. Создание рыночных стимулов к экологизации товаров. Руководство для стран Восточного Партнерства. URL : https://www.oecd.org/env/outreach/RUS_Policy
7. Нормотворчі напрями підвищення фіскальної ефективності справляння екологічного податку в Україні. Ірпінь : НДІ фінансового права, 2013. 32 с.
8. Природоохранные платежи за загрязнение и продукцию в Армении: оценка хода реформ и направления дальнейшего усовершенствования. ОЭСР. 2004. 54 с.
9. Балацкий О.Ф. Антология экономики чистой среды. Сумы: ИТД «Университетская книга», 2007. 272 с.
10. Калинина О.В. Оценка эффективности российской налоговой системы. Финансы и кредит. 2011. № 11. С. 10–14.
11. Башмаков И.А. Налог на углерод в системе налогов на энергию и экологических налогов. Экологический вестник России. 2018. № 3. С. 12–24.